Бары дойдулар пролетарийдара, холбоҥуҥ!

САРДАҤА

ССКП Саха АССР Өлөҥүөк ороҥуоннааҕы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын ороҥуоннааҕы Советын органа

Тахсара 1-гы с.

№16 (16)
Атырдьах ыйын 3 күнэ 1954 с.

Оптуорунньук

Сыаната 10 харчы.

Атырдьах ыйын 1 күнүгэр Москваҕа тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставката аҥылынна.

Социалистическай тыа хаһаайыстыбатын туйгуннарыгар большевистскай итии эҕэрдэ!

Колхоҥунай тутул ситиһиитин көрүү

Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставката социалистическай тыа хаһаайыстыбатын үүнүүтүн уонна ситиһиитин, колхоз уонна совхоз производстватын сайыннарыыга ситиһиллибит кыайыылары киэҥник көрдөрөр сиринэн буолар. Выставка—бастыҥ опыт уонна тыа хаһаайыстыбаннай наука ситиһиилэрин үтүөкэннээх оскуолата.

Бүтүн Союзтааҕы выставка павилионнарыгар биирдии колхоз, МТС, тэрилтэ, биирдии колхозтаах, специалист үүнэрбит бастыҥ суортаах бурдуга, хортуоппуйа, араас оҕуруотун аһа, бүөбэйдээн ниппит-улаатыннарбыт эдьиэх астаах-үөлүүлээх араас боруода суоһуллаах, тыа хаһаайыстыбатын саҥа тиэхиитэ, моҕуон техниката уо.д.а. көрдөрүүгэ туруорулуннулар.

Выставка «Дальнай Востоктааҕы» павилиоҥуттан Саха сиринэн тыатын хаһаайыстыбатын ситиһиилэрэ киэҥник көрдөрүллүннүлэр. Саха АССР саалатын эркиннэрин күндү түүлээхтэр киэргэтэллэр. Саха сирэ—күндү түүлээҕиттэн улуу Советскай Союз киэн туттар кыраайа. Биһиги республикабыт бастыҥ булчуттара бултаһын биирдии сезонуттан уонунан тыһыынча солкуобайдаах түүлээҕи бултаан государствоҕа туттараллар. Маны таһынан Саха сирин үгүс колхозтара бу кэнниэки сылларга саҥылы клеткаҕа эдьиэхтик иитэн, үгүс дохуоту ылар буоллулар.

Саха сирин саалатыгар таба уонна сылгы иитиитин сайдыыта бэрт киэҥник көрдөрүллэр. Саха сиригэр сүөһү иитиитэ кэскиллээхтик сайдарын кытта сэргэ сир оҥоһуута эмиэ киэҥник сайдар. Биһиги колхозтарбыт сиртэн эдьиэх бурдугу, хортуоппуйу, оҕуруот аһын үүнэрэр буолан иһэллэр. Үүнээйигэ кытаанах усулуобуйалаах Саха АССР курдук кыраайга туорахтаах культуралар, оҕуруот астарын рекордтаах үүнүүлэрэ эмиэ үөскүүрүн Бүтүн Союзтааҕы выставкаҕа сылдьааччылар Саха АССР саалатын экспонаттарыттан хайгыы көрүөхтэрэ.

Саха сирин тыатын хаһаайыстыбата Коммунистическай партия уонна Советскай правительство ахсаабат быһаччы кыһамныыларынан, улуу нуучча народун уонна Советскай Союз атын бырааттыы народтарын истиҥ көмөлөрүнэн тохтоло суох сайдан иһэр. Бу күҥүгэ Саха сирин колхозтаахтара, МТС-рын үлэһиттэрэ, Саха сирин бары үлэһиттэрэ, ССКП БК историяҕа киирэр Пленумнарын уураахтарын олохчо кыайыылаахтык киллэрэр иһин күүстэрин-күдэхтэрин, дьоҕурдарын түмэн үлэлиллэр.

Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставкатыгар Саха республиката киэҥник кыттар чиэскэ тиксибитэ кини тыатын хаһаайыстыбата күүскэ сайдарга мунура суох кыахтардааҕын туоһулуур. Ол эрээри Саха сирин тыатын хаһаайыстыбатыгар сеҥөө сытар сүдү кыахтар сир ахсын толору үчүгэйдик туһаныллар буолбатахтар.

Партия уонна правительство көмөлөрүгэр тирэҕирэн тыа хаһаайыстыбатын күүскэ сайыннарарга, бастатан туран, баар кыахтары арыйан, олору толору туһаныллыахтаах. Маныаха бастыҥ опыты уонна тыа хаһаайыстыбаннай наука ситиһиилэрин киэҥник пропагандалааһын уонна хас биирдии колхозка, МТС-ка практическайдык олохтоохун быһаарар суолталаах. Итиннинэ бастыҥ опыттар итиэннэ тыа хаһаайыстыбаннай наука ситиһиилэрэ тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставкатыгар киэҥник көрдөрүллэллэр. Бүтүн Союзтааҕы выставка кыттыылаахтарын опыттарын бары колхозтар, массыынатрактор станциялары үлэлэрин практикатыгар киэҥник туттуу республика тыатын хаһаайыстыбатын салгыы өрө көтөҕүүгэ модун күүстээх төрүт буолуоҕа.

Советскай народ ситиһиитин демонстрациялаан көрдөрөр бу дьоһуннаах бырааһынньыкка сылдьа Советскай Союз бары муннуктарыттан социалистическай тыа хаһаайыстыбатын чулууттан-чулуу дьонноро Москваҕа түмүстүлэр.

Хотугу дойду усулуобуйатыгар туораахтаах культурахортуоппуй, оҕуруот аһын өлгөм үүнүүлэрин ылары, эдьиэх эттээх, үүттээх сүөһүнү иитэри ситиспит дьоннор, социалистическай Саха сирин тыатын хаһаайыстыбатын бастыҥнара, хайа-үйэ Москваҕа тиийэн, атырдьах ыйын 1 күнүттэн ыла сылдьаллар. Ону таһынан Бүтүн Союзтааҕы выставканы көрө кыраныысса нөҥүө өттүттэн күндү ыалдьыттар эмиэ кэлбиттэр.

Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставката—народ бүттүүнүн дьыалата. Кинини тэрийиигэ тыһыынчанан ааҕыллар колхозтаахтар, рабочайдар уонна специалистар кытыннылар.

Выставка аһыллар күнэ—народ бүттүүнүн өрөгөйдөөһүнүн күнэ.

Вьетнам Демократическай Республикатын президенигэр уонна правительстватын председателигэр табаарыс Хо Ши Мингэ

Индо-Китайга сэриилэһиини уратар уонна эйэни чөлүлэр түһэрэр туһунан сөбүлэһиилэр Женеваҕа ситиһиллибиттэриннэн сибээстээн, ССРС Верховнай Советын Президиума уонна ССРС Министрдэрин Совета Вьетнам народугар, Вьетнам Демократическай Республикатын Правительстватыгар уонна табаарыс Хо Ши Мин, Эйиэхэ туос бэйэҕэр бэйэлэрин доҕордуу айхаллааһыннарын ыыталлар.

Женеватааҕы сөбүлэһиилэр эйэ күүстэрин дьоһуннаах кыайыылара уонна итиннэхэ сэргэ Вьетнам народа бэйэтин көҥүлүн уонна нацията тутулуга суох буоларын иһин хорсун охсуһуутун биллиннинэн буолаллар.

Советскай народ уонна Советскай Правительство Вьетнам героическай народун итиэннэ кини правительстватын эҕэрдэлиллэр уонна дойду бэрт түргэнник чөлүгэр түһэриллэригэр, эйэлээх быһыыга-майгыга кини экономикатын уонна культуратын өрө көтөҕүү дьыалатыгар кыайыылары ситиһэллэригэр саамай бастыҥ баҕарыыларын ыыталлар.

ССРС Верховнай Советын Президиума

ССРС Министрдэрин Совета

Айар народ киэн туттуута

Атырдьах ыйын 1 күнүгэр биһиги Ийэ дойдубут столицатыгар—Москваҕа—Тыа хаһаайыстыбатын куруутун үлэлиир Бүтүн Союзтааҕы выставката аҥылынна. Бу, биһиги кэрэ дойдубут, биһиги хорсун народнут олохторугар умнуллубат кэрэ-бэлиэ событие буолар.

Бу күннэргэ самолетунан Якутскайтан Москваҕа Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставкатын кыттыылаахтара уонна экскурсаннара барыта 29 киһи барда.

Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставкатын кыттыылаахтарын ортолоругар, биһиги оройуоммут Ленин орденнаах чулуу булчута таб. **Семенов Василий Семенович** баар. Аны аҕыйах хонугунан Москваҕа «Коммунизм» колхоз бастыҥ булчута **Савва Павлов** барыаҕа.

Выставка колхознай тутул олохтоммутуттан ыла үйэ чиэппэрин устатыгар биһиги дойдубут тыатын хаһаайыстыбатыгар тахсыбыт улууканнаах уларыйыылары көрдөрүөхтээх.

Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставката—Коммунистическай партия Генеральнай линиятын киллиэннээх кыайыыта.

ИС СҮРЭХПИТТЭН МАХТАНАБЫН

В. С. Семенов, ТХБСВ-ар экскурсант — Ленин орденнаах булчут

Быйыл мин 51 сааспын туоллум. Төрөппүттэрим дьадаҥы этиллэр. Ийэм атыыһыкка хамнаска сылдьыбыта, оттон аҕам эрдэ өлөн хаалбыта.

Мин уон биэс саастаахпыттан бултуур идэҕэ үөрэммитим, дьиэ үлэтин кыһалҕатын, аһа-таҥаһа суох буолар сорун билбитим.

Арай Улуу октябрьскай социалистическай революция эрэ кыра народтарга көҥүлү туттарбыта. Сардаҥалаах олох киэҥ аартыгын тэлэйэ аспыта.

Советскай былаас кэмигэр олох тугун, дьол хайдаҕын толору биллим. Бэйэм баспын билиннээт тундра чыскааннаах уораҕайыгар ыалдьыбуолтум, булчут идэтин баһылыырга үөрэммитим.

Мин чиэһинэй уонна үтүө суобастаах үлэбин правительство үрдүктүк сыанналаан Ленин орденынан наҕараадалаабыта. Оттон билигин биһиги Ийэ дойдубут тэбэр сүрэҕэр килбиэннээх Москва куоракка барар үөрүүлэннним. Бу дьолу соҕотох Советскай былаас эрэ миэхэ биэрдэ.

Биһиги партиябыт уонна правительствабыт народ олоҕо туһугар саҥаттан-саҥа усулуобуйалары тэрийэр.

Мин сэрии кэннинээҕи пятилетка сылларыгар ийэ дойдубар 196.267 солкуобайдаах күндү түүлээҕи туттардым. Итиннэ 1953 сыллаах сорудахпын 672,1 бырыһыан уонна 1954 сыл I кыбартааллаах сорудаҕын булт төһө да аҕыйаҕын иһин 827,5 бырыһыаҥна тиийэ толорору ситистим. Ол курдук 46 кырсаны итиэннэ 12 кырынааһы үчүгэй хаачыстыбалаах туттарбытым.

Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставкатыгар сылдьыынан сибээстээммин, үлэ бастыҥ опыттарыгар олоҕуран өссө саҥа ситиһиилэри оҥоруом.

БИҺИГИ ЫАЛБЫТЫГАР

Тундра колхоһа—выставка кыттыылааҕа

Ыраах Анаабыр оройуонун Ворошилов аатынан колхоз колхозтаахтара бу күннэргэ үлэҕэ үрдүк өрө көтөҕүллүү быһыытыгар-майгытыгар олороллор. Миллионер колхоз—тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставкатын кыттыылааҕа. Колхоз чулуу дьонноро Ийэ дойду тэбэр сүрэҕэр—Москва куоракка тыа хаһаайыстыбатын бастыҥтан-бастыҥ опыттарын кытта билсиһэ, выставкаҕа кыттыыны ыла бараллар. Киниилэр итиннник улахан чиэһи албан ааттаах үлэлэрин түмүгэр ситистилэр.

Выставкаҕа кыттар чиэһи ылбыт колхоз ааспыт сыллааҕы ситиһиилэрин быйыл салгыы чиҥэтэр, 1954 сыл маҥнайгы аҥарынааҕы түмүгүнэн таба иитиитин государственнай былаана 131,7 бырыһыан толорулунна.

ССКП членигэр кандидат т. Спиридонов салайар 1 №-дээх стада табаһыттара хас сүүс тыһы табаттан 99 тугуту ыллылар. 388 тыһы таба барыта төрөөтө. Иван Максимович Кылтасов салайар биригээдэтин табаһыттара эмиэ үчүгэй көрдөрүүлэри ситистилэр.

Колхозтаахтар дьаныардаах үлэлэринэн хоту дойду колхоһа тэрилтэ-хаһаайыстыба өттүнэн бөҕөргөөн, сайдыы суолунан баран иһэр.

Ворошилов аатынан колхоз колхозтаахтара байылыат культурнай олоҕунан олороллор.

Үөрэх саҥа дьыла саҕаланаары турдаҕына

Улахан суолталаах дьыала

(Үөрэх оройуоннааҕы салаатын сэбиэдиссэйэ таб. С. Луковцевы кытта кэпсэтииттэн)

Үөрэх ааспыт дьыла эдэр көлүөнэни иитии, үөрэтии дьыалатыгар улахан итэҕэстэрдээхтик түмүктэммитэ. Ол курдук элбэх оҕолор оскуолаҕа киирбэккэ хаалбыттара, үөрэх ортотуттан оскуолаттан уурайар түбэлтэлэр бааллара. Быйыл итинник итэҕэстэр хатыламматтарын наадатыгар, сэрэтэр дьаһаллар эрдэттэн ыытыллыахтаахтар.

Ол иһин олохтоох советтар, оскуолалар салайааччылара, биирдии учууталлар учуокка хабыллыбыт оҕолору барыларын үөрэххэ кэмигэр киллэрэргэ төрөппүттэр ортолоругар өйдөтүү үлэни сибиллиҥнэттэн кинэҥник ыытыахтаахтар.

Маны сэргэ былырыын оройуон үгүс оскуолалара үөрэх дьылыгар куһаҕан бэлэмнээхтэрин түмүгэр, кинилэр тымныйаннар сабылдар түбэлтэлэрэ таһаарыллыбыттара. Ордук оттук мас бэлэмнээһинигэр итиэннэ өрөмүөнгэ «Победа», «Коммунизм» уонна «Ленин суола» колхозтар салайааччылара мөлтөхтүк сыһыаннаспыттара,

Быйылгы үөрэх дьылыгар бары начаалынай оскуолаларга өрөмүөннээһин үлэтэ сүнньүнэн бүтэриллэн эрэр. Эйик, Кирбэй, Сухаана начаалынай оскуолаларыгар оттук мас 100 бырыһыан бэлэмнэннэ.

Орто оскуола (дир. э.б.т. Х. М. Николаев) кэлээри турар үөрэх дьылыгар өрөмүөну тэрээһиннээхтик ыытта. Оскуола ис өттүн штукатуркалааһын үлэтэ ыытылынна итиэннэ оһохторо өрөмүөннэннэ, оттон интернатка уонна учууталлар олорор дьиэлэригэр саҥа түөрт оһох тутулунна.

Интернат оҕолоругар быйыл 22.500 солк. суумалаах саҥа таҥнар, утуйар таҥастар, итиэннэ үөрэнээччилэргэ 214 солкуобайдаах саҥа учебниктар атыылаһылыннылар.

Бу оскуолаҕа 2000 кубометр уокка оттор мас бэлэмнэннэахтээҕиттэн 1900 кубометр мас соҕутуопкаланна. «Коммунизм» колхоз 100 кубометр маһы итэҕэс бэлэмнээтэ.

Учууталлар Р. Аверина, К. Тоневицкая, А. Вавилин, М. Бястинова, Х. Григорьева уонна М. Перова экзаменнаах үөрэнээччилэргэ эбии консультациялары былааннаахтык тэрийэллэр.

Үөрэх биллиитэ үрдүк буолара, иитэр үлэ үчүгэйдик туруоруллара сүнньүнэн учууталтан бэйэтиттэн тутулуктаах. Ол иһин атырдьах ыйынааҕы сүбэ мунньахха учууталы оруолун, кини соруктарын туһунан боппуруос кэпсэтии, дьүүллэһии кинигэр туруоруллуохтаах.

Биллэрин курдук, народ үөрэҕириитин дьыалатыгар биллигин да оройуон иһигэр элбэх итэҕэстэр бааллар. Учууталлар атырдьах ыйынааҕы сүбэ мунньахтара үлэҕэ баар итэҕэстэри сөптөөхтүк арыйарга критиканы уонна бэйэни критикаланыыны киэҥник тэнитиэхтээхтэр. Онон үлэни туһсараарга чуолкай салалта олохтонорун, оскуолалар үлэлэригэр оперативнай көмө тэриллэрин ситиһиэхтээхпит.

Табаар быраҕыллыыта туһсан иһэр

Коммунистическай партия уонна Советскай правительство народ олоҕо уйгулаах, культурнай үрдүк таһымнаах буоларыгар өрүүтүн аҕалыы кыһамнныыларын уураллар.

ССКП КК балаҕан ыйдааҕы Пленумун уураабар нэһилиэнньэ киэҥник туттар табаардарын уонна аһылык бородуукталарын дэлэтиини бастакы уочараттаах сорук быһыытынан туруорбута. Ити уураах туолуутун чаҕылхай туоһутунан биһиги оройуоммутугар быйыл кэлэр табаар да буолар.

Биһиги оройуоммут ааспыт сыллааҕар табаары уонна аһылык бородуукталарын, быйыл үгүс ахсааннааҕы ылар. Ол курдук ааспыт сыллааҕар сортовой бурдук 1,12 төгүл, крупа 1,7 төгүл, саахар 2,5 төгүл, хатарыллыбыт фрукта 3,45 төгүл, кондитерскай оҥоһуктар 2,27 төгүл, арыы 2,3 төгүл, консерва араана 2,9 төгүл, үүт 1,3 төгүл, хатарыллыбыт хортуопуй 2,7 төгүл о.д.а. продукталар ордук кэлэллэр.

Быйыл итинтэн ураты атах таҥастара, кыһын сайын таҥнар таҥастар элбэтилиннилэр. Түүлээх таҥастар, ковровай оҥоһуктар, спортивнай табаардар, тутуу матырыйаалларе о. д. а. кэлиэхтэрэ.

Итиннэн сибээстээн эргиэн тэрилтэтин иннигэр, кэлэр табаардары харайыыга ааспыт сыллааҕы алҕастары суох оҥорор сорук турар. Кэлэр табаардары үчүгэй хаачыстыбалаахтык харайан, эргиэн принципин толору тутуһан, нэһилиэнньэ наадыйыытын хааччыйар иһин чиэһинэйдик үлэлээһин эргиэн үлэһиттэрин мүччүрүйбэт эбээһинэстэрэ буоларын умнуо суохтаахтар.

М. Соломонов,
Райпо председателэ

„Победа“ колхозка

СУХААНА. «Победа» колхозка общественнай сүөһүү сылтахсар отун оттуурга анаан иккки бригээдэ үлэлиир.

П. Васильева бригэдьиирдээх бригээдэ илии хотуурунан от охсооччулара бу күннэргэ 10,24 гектар сирин охсон, 6,01 гектар сирин муньан бүгүлүнан туруордулар.

Я. Спиридонов бригэдьиирдээх бригээдэ от охсооччулара 9,5 гектар сирин охсон барытын мустулар уонна 200 центнер отун кэбистилэр.

Бригээдэлэр үлэһиттэрэ общественнай сүөһүү бастыҥ хаачыстыбалаах аһылыгынан хааччыйар иһин социалистическайдыы куоталаһан көхтөөхтүк үлэлиллэр.

Дуомат турнира

От ыйын 22-29 күннэригэр оройуон дуомаччыттарын маҥнайгы турнирдара буолан ааста. Оннооборыта 7 күүстээх дуомаччыттар кыттыыны ылылар.

Маҥнайгы миэстэни Кирбэй нэһилиэгин тутуутун бригээдэтин бригэдьиирэ т. Сергеев В.А., иккис миэстэни «Победа» колхоз солбуйар председателэ т. Ушманов М. С. ылылар. Үһүс миэстэни оройуон киниин олохтоохо Ефимов В. П. ылла. Турнирга Григорьев А.Г. үчүгэй бэлэмнээҕин көрдөрдө.

Турнирга кыттан миэстэҕэ тиксибит т. т. В. Сергеев, М. Ушманов уонна В. Ефимов грамотанан уонна харчынан премияны ылылар.

Быйыл сайын оройуон кинигэр ыытыллыбыт дуомат турнирыгар Кирбэй нэһилиэгин «Ленин суола», Сухаана нэһилиэгин «Победа» колхозтартан кыттыыны ылылар. Колхозтаахтар дуомат турнирыгар улахан интэриэстээхтэрин көрдөрдүлэр.

Колхозтардааҕы партийнай, комсомольскай тэрилтэлэр уонна сельскэй кулууптар колхозтаахтар сынньабылларын культурнайдык атаарар иһин итинник турнирдары уо.д.а. оонньуулары оҥоруохтаахтар.

Н. Игнатьев.

★

Бу күннэргэ оройуоннааҕы киностационар экраныгар «БААЙ уонна БАТАРААК» диэн саҥа уус-уран фильм көрдөрүллэр. Кинокартина Хамза Хаким-Заде Нямзи пьесатынан туруоруллубут.

Узбекскай ССР Народнай артистара—Ш. Бурханов, С. Мшантураева, А. Джалилов, З. Хидоятова о.д.а. оонньуулар.

Ташкеннааҕы Киностудия оҥорон таһаарыыта.

★

Племенной үөрү талыы. Саһылы иитии производственнай былаанын толоруу саһыл племенной үөрдэрин сүүмэрдээһинтэн тутулуктаах. Саһыл оҕото 4 ыйдаах сааһын туолуутугар, биһиги кинини кэннэки племенной үөрү толоруурга анаан сүүмэрдибит.

Итинник бөлөхтө талыллаллар: доруобай, түүтүн - өҥүн хаачыстыбатынан үчүгэйдик сиппит тыһы уонна атыыр саһыллар, түүтүн 75 бырыһыана кырымахтыйан көстөр буоллаҕына.

Производственнай үөргэ наада буолар саһылтан 2 төгүлүнэн элбэх оҕону сүүмэрдиир үчүгэй. Ити кыһын сэтинныгэ-ахсынныга, кинилэртэн саамай үчүгэйдэрин көрөн, үөрү толоруурга туттарга наадалаах. Племенной саһыллары ити курдк сүүмэрдээһин кэлэр сылга былааны толоруурга итиэннэ государствааҕа бастыҥ хаачыстыбалаах тириини туттарыыга кыаҕы биэрэр. Саһыл оҕолорун сүүмэрдээһини атырдьах эбэтэр балаҕан ыйдарыгар ыытар ордук табыгастаах.

Эмиийдээх уонна эмиийиттэн арахсыбыт саһыл оҕолорун иитии. Төрөөбүт саһыл үүтүн куруутун кэтээн көрүллүөхтээх. Манна улахан суолтаны биэрбэтэххэ саһыл оҕото өлүүтүгэр - сүтүүтүгэр.

ОПЫТЫ АТАСТАҺЫЫ

КЫРЫМАХТААХ ХАРА САҺЫЛЛАРЫ ИИТИИГЭ БИҺИГИ ОПЫППЫТ

тиэрдиэн сөп. Саһыл оҕото маҥнай төрөөтөҕүн утаа хараҕынан көрбөт уонна кулгааҕынан истибэт буолар, онон кинилэр үчүгэй көрүүнү - харайыыны эрэйэллэр уонна иһэлэрин үүтүнэн эрэ аһылыктаналлар.

Саһыл уйатын көрүүгэ оҕолоро биир тэҥэ суох сайдыылаах, үгүстүк айдаарар буоллахтарына иһэ саһылы чинчийэн көрүллүөхтээх. Үүтэ суох саһыл буоллаҕына, кинилэр аһылыгын рациону эбэн бэриллэр итиэннэ эмийиин күнүгэ 3—4 төгүл массажтаныллар. Итинтэн туох да уларыйыы тахсыбатаҕына, оҕолорун сороҕун атын саһылларга эмнэрэбит. Биһиги саһыл оҕото кыра эрдэҕинэ өлүүтүн-сүтүүтүн итиннник ньыманан эрэ туоратабыт.

Үс нэдиэлэ буолан баран саһыл оҕолоро таһырдьа тахсаллар. Онон ити биириэмэҕэ кинилэр дьиэлэрин кичэйэн ыраастыыбыт. 22—25 хонон баран саһыл оҕолоругар үүтүнэн итиэннэ илдьиритиллибит этинэн (фарш) эбии аһатабыт. Саастарыттан көрөн ити аһылык кээмэйин эбэн иһиллэр. Эбии аһылыгы кини ыйааһыныттан көрөн биэрэбит.

Саһыл оҕотун иккки ыйдаах сааһыттан ыла иһэтиттэн арааран туспа клеткаҕа тутабыт. Үс ый кэнниттэн киниэхэ бэлиэ оҥоробут. Ол кини хайдах сайдан иһэрин хонтуруоллуурга көмөлөһөр.

Аһатыы. Саһылы аһатыы зооветправила быһыытынан ыытыллар. Биһиги кинилэр аһылыктарыгар үксүн көнньүнэн өлбүт сүөһүлэр эттэрин (сыстыганнаах ыарыыттан ураты), бары, буотарагы, хааны спэтэбит. Итини тэҥинэн тайаҕы, балыгы уонна дьабараскыны бултааһыны тэрийэбит. Сибиэһэй эти уонна балыгы сиикэйдии спэтэбит. Кини буорту буолаары гыммыт түбэлтэтигэр эрэ буһарабыт. Итиннник буһарыллыбыт эти уонна балыгы күннээҕи нуорма 40 бырыһыанын, онтон уратытыгар эти уонна балыгы сиикэйдии бэриллэр.

Быар саһылга үчүгэй аһылык буолар. Биһиги итини эт аһылыктар 20—30 бырыһыаннарыгар тиийэ кээмэйинэн спэтэбит. Оттон уулаах уонна иссиһэ сылдьар саһылларга быары спэтиини күүһүрдэбит.

Эт аһылыктар аҕыйах түбэлтэлэригэр үүт бөлөнөҕүнэн солбуйабыт. Киниини сууккатааҕы нуорма 70 бырыһыанытыгар тиийэ биэрэбит. Итини таһынан чэпчэки сыаналаах овсянка, сечка, перловай крупалары уонна дьаарысса бурдугу эмиэ туһанабыт. Ити аһылыктары буһаран баран спэтиллэр. Саһыллары оҕуруот астарынан эмиэ аһатабыт. Олгынан баран, оҕуруот астарын суулан, бытарытан, атын ханнык эмэ аһылыкка буккуйан баран бэриллэр.

Туулу, уҥуох бурдугун, сымнаҕас уонна үлтүрүтүллүбүт өҥүргэс уҥуохтары минеральнай аһылыктар быһыыларынан туттабыт.

Көннөрү биириэмэҕэ улахан саһыллары сууккаҕа иккитэ, сарсыарда 7 чаас 30 мүнүүтэҕэ, киэһэ 8 чаас 30 мүнүүтэҕэ аһатабыт. Уулаах уонна иссиһэ сылдьар саһыллары күҥүгэ үстэ аһатыллар, онуоха күнүскү аһылыгын биир чаас саҕана биэрэбит. Мөлтөх туруктаах саһыл оҕолорун күҥүгэ түөртэ аһатыллар.

Элбэх саһылы иитэн производственнай былааны төһө да толорбут эбэтэр аһара толорбут иһин, өлөрүллэр саһыллары таба аһаппатахха эбэтэр кинилэри биириэмэтигэр өлөрбөтөххө саһылы иититтэн кинрэр дохуот намтыан сөп. Итинниги таһаарбат сыалтан биһиги өлөрүллэр саһыллары туспа, ураты араас усулуобуйаҕа тутабыт. Аһатыыны адьас сэрэхтээхтик ыытабыт, нуорматын таһынан хортуопуйу бэриллибэт, ол оннугар сибиэһэй хааны иһэрдэбит. Саһыллары өлөрүүнү түүтэ ситэриттэн көрөн, ахсынныы ыйга ыытабыт.

Саһылы өлөрөн баран 1,5—2 чаас кэнниттэн тирилтин сүлүллэр. Тириини хатарыыны уонна тупсаран оҥоруулуу государственнай стандарт быһыытынан ыытабыт. Итилэри барытын таба олохтуур буоламмыт, биһиги хас сыл аайы государствааҕа бастыҥ суортаах тириилэри туттарабыт.

Ол эрээри саһыр иитиитигэр биһиги үлэбит опыта өссө кыра. Биһиги хас биирдии саһылтан 5-тэн итэҕэһэ суох оҕону ылан, үчүгэйдик иитэр кыах баар эбит дии саныыбыт.

(Салгыыта 17-№гэ бэчээттэниэ)

Редактор э. б. т.
М. Л. БАЙШЕВ.

МЛ—06866 Өлөнүөк оройуоннааҕы типография Сакааһын № 16. Тахсар ахсаана 400 экз.